

Capitolul I. Noțiunea, sistemul și principiile Criminalisticii

Secțiunea 1. Noțiunea, obiectul și sistemul Criminalisticii

§ 1. Noțiunea și importanța Criminalisticii

1.1. Noțiunea științei Criminalisticii

La sfârșitul secolului al XIX-lea, istoricul și juristul german Theodor Mommsen enunța următorul concept: „Dreptul penal fără procedura penală este ca un mâner de cuțit fără lamă, iar procedura penală fără dreptul penal este ca o lamă de cuțit fără mâner”^[1]. În aceeași perioadă, Hans Gross, cunoscutul judecător de instrucție austriac și profesor de Drept penal, pune bazele științei Criminalisticii prin publicarea „Manualului judecătorului de instrucție”, reeditat în scurt timp sub denumirea „Manualul judecătorului de instrucție în sistemul criminalistic”. Dată fiind evoluția ulterioară a acestei științe, precum și importanța actuală în cadrul întregului proces penal, apreciem că dictonul anterior menționat ar trebui modificat astfel încât Criminalistica să fie asemănată cu „niturile și adevizul” ce fixează lama cuțitului de mâner.

Criminalistica reprezintă știința judiciară care elaborează mijloace și metode tehnico-științifice, precum și procedeele tactice destinate descoperirii, fixării, ridicării, examinării și interpretării probelor, efectuării expertizelor și constatărilor tehnico-științifice, în scopul prevenirii și descoperirii infracțiunilor, identificării făptuitorilor și administrării probelor necesare aflării adevărului în procesul penal.

Așa cum precizam mai sus, profesorul Hans Gross este considerat, pe bună dreptate, întemeietorul Criminalisticii. În manualul său, noțiuni ce țin de psihologie, știință și tehnică au fost

^[1] T. MOMMSEN, *Dreptul penal roman*, Ed. Albert Fontemoing, Paris, 1907, p. XIV.

combinat astfel încât să formeze un singur sistem de cunoștințe care să fie folosit în investigarea faptelor penale. Precizăm că, ulterior acestei apariții, au fost elaborate și alte lucrări de valoare: A. Niceforo – *La police et l'enquet judiciaire scientifique*, 1907; R.A. Reiss – *Manuel de police scientifique*, 1911; E. Goddefroy – *La police scientifique*, 1911.

Chiar de la începuturile sale, Criminalistica a fost considerată o știință în întelesul deplin al cuvântului. Întemeietorul ei, profesorul Hans Gross, a definit-o ca o „știință a stărilor de fapt în procesul penal”^[1]. Criminalistica pune la dispoziția organelor judiciare instrumentele științifice prin care sunt descoperite și cercetate o serie de date, de elemente esențiale pentru stabilirea existenței sau inexistenței infracțiunii, pentru identificarea autorului, care au ca finalitate descoperirea și administrarea probelor indispensabile aflării adevărului în procesul penal.

Ținând seama de sarcinile generale și speciale pe care le are în lupta cu fenomenul infracțional, criminalistica elaborează sau preia din alte științe cele mai diferite metode și mijloace tehnice de cercetare, pe care le adaptează scopurilor sale. Prin contribuția sa nemijlocită la îndeplinirea acestor două sarcini – combaterea și prevenirea faptelor ilicite – știința criminalisticii aduce un aport însemnat la reducerea treptată a faptelor antisociale prin care se încalcă legile statului^[2]. Astfel, în vederea asigurării unei cât mai bune pregătiri profesionale a celor ce lucrează în justiție, procuratură, poliție și chiar avocatură, s-a introdus în instituțiile superioare de învățământ juridic disciplina numită Criminalistică. Pornind de la datele furnizate de științele naturii, de diferitele tehnici derivate din acestea și de la experiența generalizată a organelor judiciare, sunt stabilite metodele cele mai perfecționate pentru descoperirea infracțiunilor și identificarea acelor care le-au săvârșit.

Nu în ultimul rând, considerăm, în acord cu alți autori^[3], că este categoric fals să se considere că rolul Criminalisticii în investigarea faptelor juridice se reduce numai la descoperirea și

[1] H. GROSS, *Gesammelte kriminalistische Aufsatze*, Leipzig, 1902.

[2] I. MIRCEA, *Criminalistica*, ed. a 2-a, Ed. Lumina Lex, București, 2009, p. 5.

[3] E. STANCU, *Tratat de Criminalistică*, ed. a 5-a, Ed. Universul Juridic, București, 2010, p. 35.

examinarea urmelor unei infracțiuni sau a mijloacelor materiale de probă – activitate aparținând domeniului denumit „poliție științifică”. Pe lângă componenta *tehnică* propriu-zisă, întâlnim și componentele *tactice*, specifice efectuării unor acte procesuale importante, precum și componenta *metodologică* a investigării faptelor penale. Rolul Criminalisticii în aflarea adevărului trebuie privit într-un sens larg, deoarece aria de acțiune a Criminalisticii cuprinde întregul proces penal, începând cu faza de urmărire penală și terminând cu aceea de judecată.

1.2. Obiectul criminalisticii

Succesul luptei împotriva criminalității este în directă dependență de măsura și rapiditatea în care se descoperă infracțiunile. Organele judiciare (art. 30 C. proc. pen.^[1]) cu cât vor acționa mai rapid și operativ, cu atât va fi mai ridicat nivelul descoperirilor infracțiunilor, iar succesul luptei împotriva criminalității va fi mai mare.

Criminalistica are un obiect de studiu propriu și folosește metode specifice de cercetare într-un domeniu de activitate foarte bine delimitat. Această știință își creează mijloace tehnice, metode și procedee proprii de lucru pe baza cuceririlor științifice, sau, după caz, adaptează, dezvoltă și perfecționează altele din diverse domenii (chimie, fizică, matematică, biologie, antropologie, medicină ș.a.).

Principalele direcții de acțiune ale Criminalisticii sunt următoarele^[2]:

a. Inițierea de metode tehnice destinate cercetării urmelor infracțiunilor, începând cu urmele specifice omului și continuând cu cele ale armelor sau instrumentelor, mijloacelor de transport, fenomenelor fizico-chimice etc., în vederea identificării persoanelor sau a obiectelor;

b. Adaptarea de metode aparținând științelor exacte la necesitățile proprii Criminalisticii, a unor metode din alte domenii ale științei, cum sunt cele proprii fizicii, chimiei, biologiei, matematicii

^[1] Legea nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală (M. Of. nr. 486 din 15 iulie 2010).

^[2] E. STANCU, *op. cit.*, 2010, p. 35.

cii, pentru aplicarea lor la specificul activității de prevenire și de combatere a infracțiunilor;

c. Elaborarea de reguli și procedee tactice destinate efectuării unor acte de urmărire penală, precum și creșterii eficienței acestora, prin asigurarea unui fundament științific investigației;

d. Studiarea practicii judiciare, în vederea valorificării științifice și a generalizării experienței pozitive rezultate din activitatea organelor de cercetare penală, pe linia investigației infracțiunilor;

e. Analiza evoluției modului de săvârșire a faptelor penale, pentru stabilirea celor mai adecvate procedee de combatere și de prevenire a lor, inclusiv de identificare a autorilor acestora;

f. Evidențierea cauzelor și a condițiilor care au generat ori favorizat săvârșirea infracțiunilor și propunerea de măsuri pentru prevenirea și combaterea faptelor antisociale;

g. Asigurarea unui grad sporit de operativitate și eficiență în descoperirea și probarea faptelor penale, în identificarea și prinderea făptuitorului.

1.3. Metodele investigației criminalistice

Ținând seama de sarcinile generale și speciale pe care le are în lupta cu fenomenul infracțional, Criminalisticii îi sunt specifice anumite metode de cunoaștere, unele dintre ele tipice acestei științe, altele preluate din alte științe, dar aplicate într-un mod particular, potrivit obiectului său. Elaborarea metodelor criminalistice presupune cunoașterea procesului de formare a urmelor infracțiunii, în marea complexitate și în infinita variabilitate a acestora, cunoașterea temeinică a experienței organelor judiciare, precum și a celor mai noi metode folosite de științele naturii, cum ar fi: chimia, fizica, biologia, psihologia etc.

Criminalistica folosește cuceririle științelor naturii și tehnicii nu în mod mecanic, ci prelucrându-le și adaptându-le scopurilor speciale ale anchetării infracțiunilor. Pentru ca realizările științelor naturii și tehnicii să constituie o parte componentă a tehnicii criminalistice, acestea trebuie adaptate scopurilor anchetei penale. Criminalistica elaborează, pe baza diferitelor metode ale științelor naturii și tehnicii, noi procedee și mijloace destinate anchetării infracțiunilor. Astfel, tehnica investigației criminalistice devine un sistem unitar științific – de procedee, metode și mijloace tehnice – care este folosit de către organele judiciare și criminaliști pentru descoperirea infracțiunilor.

a. La baza metodologiei criminalistice se situează modalitățile generale de cunoaștere cum sunt: *observația*, *analiza*^[1] și *sinteza*^[2], *deducția*^[3] și *inducția*^[4], *comparația*^[5], adaptate bineînțeles la specificul obiectului Criminalisticii.

b. Dintre metodele adaptate din alte domenii științifice la specificul Criminalisticii amintim: analiza fizico-chimică a urmelor și microurmelor care se prezintă sub formă de resturi de obiecte și de materii, metodele biologice de examinare a urmelor de secreții, excreții ori țesuturi moi (ex: identificarea persoanelor prin examinarea ADN-ului), metodele antropologice, metodele de examinare optică, în radiații vizibile sau invizibile, spectroscopia, cromatografia etc.

c. Metode de examinare proprii criminalisticii, care țin de particularitățile obiectului său de cercetare:

– descoperirea, fixarea, ridicarea, ambalarea și interpretarea urmelor și mijloacelor materiale de probă;

– identificarea persoanelor și a cadavrelor după semnalmente exterioare ori după resturi osoase;

– examinarea comparativă de laborator a urmelor și a pieselor de comparație obținute de la persoanele sau obiectele suspecte;

– metode de cercetare a înscrisurilor, a diverselor valori falsificate sau contrafăcute;

– efectuarea experimentelor;

– realizarea portretului robot al suspectului;

– identificarea și codificarea amprentelor digitale;

– organizarea cartotecilor și a colecțiilor tehnico-criminalistice de identificare a persoanelor și a obiectelor.

^[1] Metodă științifică de a cerceta un întreg, un obiect, un proces sau un fenomen etc., descompunându-l în părțile lui componente și examinând fiecare element în parte.

^[2] Metodă științifică de cercetare a fenomenelor, bazată pe trecerea de la particular la general, de la simplu la compus, pentru a se ajunge la generalizare.

^[3] Formă de raționament logic prin care, pornindu-se de la idei generale (premise), se ajunge la o concluzie particulară.

^[4] Formă fundamentală de raționament, care realizează trecerea de la particular la general, de la fapte la generalizări.

^[5] Examinare a două sau a mai multor obiecte, ființe sau fenomene, făcută cu scopul de a se stabili asemănările și deosebirile dintre ele.

d. Stabilirea mijloacelor tehnice necesare aplicării metodelor de cercetare. În criminalistică, prin noțiunea de *mijloace tehnice* înțelegem totalitatea instrumentelor și a materialelor necesare activității criminaliștilor, atât în cadrul cercetării pe teren (ex.: trusa de anchetă sau de cercetare a locului faptei), cât și în laboratoarele de criminalistică.

e. Procedee tactice de efectuare a unor acte de urmărire penală, elaborate atât pe baza generalizării experienței organelor judiciare, cât și prin adaptarea unor elemente de cunoaștere aparținând psihologiei.

f. Metode tehnice de prevenire a infracțiunilor, cum sunt cele vizând prevenirea falsurilor, a furturilor etc. Din categoria măsurilor luate sub aspect criminalistic pentru prevenirea infracțiunilor menționăm: înregistrarea penală a celor urmăriți și condamnați; înregistrarea cadavrelor necunoscute; înregistrarea persoanelor dispărute, a animalelor și a obiectelor furate ori pierdute; înregistrarea cauzelor penale nerezolvate; înregistrarea penală a procedeelelor folosite în anumite categorii de infracțiuni ș.a.

Metodele, odată elaborate, sunt aplicabile în activitatea de descoperire, cercetare și prevenire a infracțiunilor, fiind supuse totodată unui proces continuu de perfecționare. În funcție de progresele științei și tehnicii, de metodele și mijloacele folosite de infractori, metodele criminalistice se modifică ori sunt înlocuite cu altele, mai eficiente pentru noua etapă de luptă împotriva criminalității^[1].

§ 2. Conexiunile Criminalisticii cu științele juridice și judiciare

În literatura de specialitate, s-au exprimat mai multe opinii privind poziția Criminalisticii în sistemul științelor juridice penale. Colaborarea cu dreptul penal și cu dreptul procesual penal nu constituie însă o îmbinare a acestor științe într-un singur sistem de științe juridice. De altfel, din însăși definiția Criminalisticii, rezultă că este o știință de cercetare nemijlocită a realității obiective, folosind tehnica și metodele adoptate din științele naturii, aplicate organizat, în unele din activitățile sale, ținând seama

[1] I. MIRCEA, *op. cit.*, 2009, p. 6.

de experiența generalizată a organelor de urmărire penală. Dar și această experiență a organelor de urmărire penală provine tot dintr-o activitate de cercetare nemijlocită a realității obiective și nu din interpretarea normelor juridice. Legăturile criminalistice cu științele juridice apar nu în faza de elaborare a metodelor proprii de cercetare, deci în activitatea propriu-zisă a acestei științe, ci în aplicarea metodelor respective în cadrul procesului judiciar. Aceeași situație o întâlnim și în cazul altor științe, ca: medicina legală, chimia judiciară, psihiatria judiciară, contabilitatea judiciară etc., care toate au o strânsă legătură cu activitatea procesuală, fără a fi socotite totuși științe juridice^[1].

2.1. Conexiunile cu științele juridice

Dintre științele juridice, Criminalistica are cele mai strânse legături cu Dreptul penal, Dreptul procesual penal și Criminologia. Legăturile nu se rezumă, însă, numai la științele penale, ci și la alte ramuri, dintre care amintim: Dreptul civil (ex.: stabilirea autenticității unor înscrisuri), Dreptul muncii (ex.: cercetarea la fața locului în cazul unor accidente de muncă), Dreptul transporturilor etc.

2.1.1. Conexiunea cu Dreptul penal

În principal, Criminalistica servește la clarificarea sau conturarea elementelor constitutive ale infracțiunii, respectiv obiectul, subiecții, latura obiectivă și cea subiectivă. De asemenea, foarte importante sunt și alte elemente ale conținutului juridic al infracțiunii, înțelegând, pe lângă conținutul constitutiv, condițiile privind locul și timpul săvârșirii infracțiunii.

Criminalistica, elaborând procedeele tactice și metodice de anchetare a diferitelor genuri de infracțiuni, ține seama de instituțiile părții generale a Dreptului penal (noțiunea de infracțiune, vinovăție, participație etc.), dar și de conținutul părții speciale a Dreptului penal. Considerăm că este imposibil să se îndrume just ancheta fără a fi determinat clar obiectul probațiunii, iar acesta depinde, în primul rând, de elementele constitutive ale infracțiunii, stabilite de lege și studiate de știința Dreptului penal.

^[1] Obiectul științei dreptului procesual penal îl constituie studiul normelor juridice procesuale penale și al raporturilor juridice reglementate de acestea.

2.1.2. Conexiunea cu Dreptul procesual penal

Legătura dintre știința criminalistică și știința procedurii penale constă, în primul rând, în aceea că, în elaborarea și aplicarea metodelor științifice de investigație, Criminalistica pornește de la principiile de bază ale Dreptului procesual penal. Astfel, caracterul și limitele aplicabilității procedeele metodice și tactice, dar și a mijloacelor tehnice criminalistice sunt determinate, în primul rând, de dispozițiile legii procesuale penale.

Conexiunea dintre cele două științe se materializează pe terenul luptei împotriva fenomenului infracțional, activitatea Criminalisticii servind scopului procesului penal prin descoperirea și punerea în evidență a probelor necesare aflării adevărului. Metodele științifice de investigare se aplică în procesul penal numai în scopul ajutorării organelor de cercetare penală și a instanțelor în realizarea justiției. În aceasta constă legătura organică dintre Criminalistică și știința Dreptului procesual penal. Deosebirea dintre ele constă în aceea că știința procesului penal studiază normele de drept a căror respectare este obligatorie pentru toți participanții la proces. Criminalistica însă, pornind de la aceleași norme de drept, elaborează recomandări tactice și tehnice, a căror aplicare în diferitele cazuri depinde de faptul dacă ele sunt sau nu adecvate.

2.1.3. Conexiunea cu Criminologia

Legătură dintre Criminalistică și Criminologie este determinată de scopul comun al celor două științe, respectiv combaterea și prevenirea fenomenului infracțional. Criminologia este știința care studiază factorii și dinamica actului criminal, precum și reacția socială față de acesta, în scopul prevenirii criminalității, umanizării sistemului de represiune și reintegrării sociale a criminalilor (delincvenților). În schimb, Criminalistica elaborează metode și procedee tehnico-științifice și tactice de descoperire și cercetare concretă a infracțiunilor, a urmelor acestora, precum și de identificare a infractorilor.

2.2. Conexiunile cu științele judiciare

Alături de științele juridice, Criminalistica are, prin natura obiectului său, numeroase legături cu alte științe sau ramuri ale

acestora, dintre care precizăm: Medicina legală și Psihologia judiciară.

2.2.1. Legătura cu Medicina și Psihiatria legală

Criminalistica are legături semnificative cu medicina legală în investigarea anumitor infracțiuni, în special cele referitoare la dreptul la viață, la integritate corporală și sănătate al persoanei, a infracțiunilor referitoare la viața sexuală. În anumite situații asistăm la o întrepătrundere a celor două științe: cercetarea la fața locului a urmelor biologice, identificarea persoanelor și a cadavrelor după semnalmentele exterioare sau după resturile osoase, stabilirea împrejurărilor și a modului de săvârșire a faptelor, natura leziunilor, efectul și vechimea lor ș.a.

La expertiza neuropsihiatrică se apelează în cazurile ascultării unui martor sau inculpat debil mintal sau psihopat, în problema responsabilității femeii gravide, în cazurile de sechele neuropsihiatrice consecutive traumatismelor organico-cerebrale etc.

2.2.2. Legătura cu Psihologia judiciară

Studiind caracteristicile psihosociale ale participanților la procesul penal (infractor, martor, victimă), ale anchetatorului și chiar ale judecătorului și apărătorului, Psihologia judiciară servește Criminalisticii la elaborarea metodelor tactice de ascultare a martorilor, a suspecților și a inculpaților, în efectuarea unor activități procedurale (recunoașterea, confruntarea, percheziția) ș.a.

Atât criminalistul specialist, cât și organele judiciare (procurorul și instanța de judecată) trebuie să cunoască legile de bază ale psihologiei, condițiile obiective și subiective ale procesului de cunoaștere, pe latura perceptivă și cea de memorare. Trebuie să cunoască procesele de bază ale formării personalității umane și ale manifestării acesteia atât sub aspect general și, mai ales – în situația anumitor martori, suspecți, persoane percheziționate etc. – care este motivația unor atitudini ale acestora, ce se ascunde în spatele unor anumite gesturi în timpul unei percheziții sau în cursul audierii lor.

Totodată, Psihologia judiciară este necesară organelor de urmărire penală pentru întocmirea portretului psihologic al făptuitorului prin studierea modului de operare folosit la comiterea infracțiunii, în cauzele cu autori necunoscuți.

2.3. Conexiunea cu științele naturii

Criminalistica constituie o punte de legătură între științele naturii și științele juridice, prin intermediul ei metodele celor din urmă găsindu-și aplicare în procesul judiciar. Pentru a corespunde sarcinilor trasate prin însăși definirea obiectului ei, criminalistica va trebui să fie la zi cu ultimele noutăți din domeniul științelor naturii, pentru a putea neîntârziat adapta la necesitățile ei de cercetare ultimele progrese realizate în aceste domenii^[1].

De exemplu, de la Fizică sunt preluate și adaptate metode și mijloace de observare, analiză și investigare fotografică, microscopică, spectrală, fonică, atomică etc. Din Chimie sunt împrumutate metode de analiză necesare cercetării falsului de înregistrări, de produse alimentare sau medicamentoase, descoperirii toxicelor și stupefiantelor etc. Din Biologie, metodele și procedeele de cercetare a urmelor materiilor organice, cum sunt firele de păr, petele de sânge, de salivă, de spermă sau, mai nou, identificarea pe baza mărcii genetice.

În condițiile posibilităților tehnice de astăzi, atât cercetările criminalistice de laborator, cât și metodele de cercetare în teren se fac cu ajutorul unui bogat instrumentar tehnic a cărui funcționare trebuie cunoscută de orice criminalist. De la lupa de mână, microscopul de buzunar, spectroscopul de mână, aparatul fotografic cu toate accesoriile de iluminare și filtrare a luminii, căutătorul de metale, căutătorul electromagnetic, aparatul Bangard etc., până la complicatele aparate folosite în laboratoarele de criminalistică, ca: microscopie de cercetare, microscopie de polarizare, de contrast de fază, refractometre, polarimetre, transformatoare optico-electronice, striagrafe, aparate Roentgen, spectrografe pentru cercetarea în domeniul spectrului vizibil, ultraviolet și infraroșu, dispozitivele pentru analiza sub radiații gamma, ultraviolet și infraroșu, pentru electroforeză, cromatografie și alte analize fizico-chimice.

§ 3. Sistemul Criminalisticii

În limbajul multor practicieni ai dreptului, ba chiar și al unor experți criminaliști, Criminalistica este redusă numai la partea

[1] C. SUCIU, *Criminalistică*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1972, p. 13.

sa tehnică, interpretare eronată, uneori determinată de o atitudine subiectivă față de o știință care își întinde aria de acțiune asupra întregului proces penal, contribuind, totodată, și la elucidarea unor probleme din alte ramuri ale dreptului. Aportul Criminalisticii la soluționarea cauzelor penale se manifestă pe trei planuri – *tehnic*, *tactic* și *metodologic* – aparent distincte, dar aflate într-o pronunțată conexiune, dat fiind scopul acestei științe. De aici, rezultă sistemul tripartit al Criminalisticii, implicit al disciplinei pe care o studiem^[1].

3.1. Tehnica criminalistică

Tehnica criminalistică este destinată asigurării mijloacelor și a metodelor științifice necesare descoperirii, fixării, interpretării și examinării, în condiții de laborator, a urmelor infracțiunii, a mijloacelor materiale de probă, în scopul identificării făptuitorilor, a victimelor, a armelor, a instrumentelor etc., folosite ori produse ale actului ilicit. În acest domeniu întâlnim inclusiv cercetarea falsurilor, a scrisului, cercetarea urmelor de explozii, incendii, accidente de trafic etc.

Pentru elaborarea metodelor tehnico-științifice se ține seama de natura extrem de variată a urmelor infracțiunii, de procesul lor de formare, de experiența acumulată în cercetarea acestor urme, precum și de metodele și mijloacele ce pot fi adoptate din științele naturii sau din diferitele ramuri tehnice ale acestora. Aceste metode își vor găsi aplicarea în cercetarea urmelor de mâini, a urmelor de picioare, a mijloacelor de transport, a urmelor de spargere, a urmelor lăsate de armele de foc, a incendiilor, a urmelor formate din resturi de materie, la identificarea persoanelor și a cadavrelor după semnalmente, la identificarea grafică, la cercetarea locului faptei, în percheziție etc.

Cu cât metodele tehnico-științifice folosite de organele de urmărire penală și de experții criminaliști sunt mai bine elaborate și cu cât mijloacele tehnice pentru aplicarea acestora sunt mai adecvate, cu atât câmpul cercetărilor, în cadrul fiecărui caz, devine mai vast, numărul urmelor descoperite, mai numeroase, și posibilitățile de identificare a persoanelor responsabile de săvârșirea faptelor penale, mai mari.

^[1] E. STANCU, *op. cit.*, 2010, p. 35.

Tehnica criminalistică cuprinde: fotografia judiciară, filmul și videofilmul judiciar, traseologia judiciară, dactiloscopia, balistica judiciară, cercetarea criminalistică a documentelor, portretul robot, identificarea cadavrelor etc. Poate chiar renumitul psihanalist Sigmund Freud, în analiza cazului „Dora”, a explicat cel mai bine ce înseamnă și care este rolul tehnicii criminalistice: „Dacă ai fi un detectiv care anchetează o crimă, te-ai aștepta ca ucigașul să-și fi lăsat fotografia la locul faptei, împreună cu adresa sa? Ori, mai degrabă, ar trebui să te mulțumești cu urme fine și obscure ale persoanei pe care o cauți?”^[1].

3.2. Tactica criminalistică

Domeniul tactic al Criminalisticii este rezultanta studierii și a generalizării practicii judiciare, precum și a adaptării la necesitățile actului de investigație a elementelor de Psihologie judiciară. Acesta reprezintă suportul științific pe baza căruia sunt realizate multe dintre activitățile de investigație sau procedurale, cu o rezonanță particulară în aflarea adevărului, cum ar fi, de exemplu, ascultarea suspectilor sau a inculpaților, a persoanelor vătămate, a martorilor, efectuarea perchezițiilor, reconstituirilor etc. Rolul acestor reguli tactice se manifestă nu numai în faza de urmărire penală, ci și în aceea de judecată^[2].

Elaborarea metodelor tactice prezintă o deosebită importanță pentru organele de urmărire penală, asigurând buna organizare a diferitelor activități de cercetare, ordinea și succesiunea acestora după un anumit plan bine stabilit. În elaborarea metodelor tactice de cercetare criminalistică se pornește de la materialul strâns de activitatea de cercetare, de la așa-numita „experiență generalizată” a organelor de cercetare penală, referitoare la procesul de formare a urmelor, de comportare a martorilor, a infractorilor și a celor percheziționați, de aprecierea valorii fiecărei urme și a raporturilor ei cauzale în ansamblul unității cazurilor cercetate etc.

Metodele tactice trebuie riguros elaborate pentru cercetarea locului faptei, pentru efectuarea percheziției, aplicarea lor să se

[1] Apud R.R. THOMAS, *Detective Fiction and the Rise of Forensic Science*, Cambridge Studies, 2004, p. 33.

[2] E. STANCU, *op. cit.*, 2010, p. 36.

desfășoare după un plan dinainte stabilit, care, în același timp, să fie dinamic și suplu, pentru a se putea adapta situațiilor neprevăzute. Ascultarea martorilor, a suspecților și a inculpaților cere, de asemenea, cunoștințe aprofundate de metode tactice, pentru a ști când și cum să i se pună fiecărei persoane o anumită întrebare; întrebările acestea trebuie formulate astfel încât mai multe să conveargă spre lămurirea aceleiași probleme, ca ele să fie astfel planificate încât răspunsurile eventuale la o întrebare să fie presupuse în întrebarea următoare etc.

Atât elaborarea științifică a acestor metode tactice, cât și aplicarea lor de către practicieni cere multă experiență, căci greșita formulare sau aplicare a metodelor tactice aduce după sine, adeseori, ineficiența aplicării metodelor tehnico-științifice. Elaborarea și perfecționarea tacticii criminalistice trebuie să se efectueze pe baza întăririi legalității în munca organelor judiciare. Principiul legalității străbate întreaga tactică criminalistică și determină toate procedeele tactice care, după părerea anchetatorului sau a judecătorului, pot fi folosite cu prilejul efectuării diferitelor activități procedurale.

3.3. Metodologia de cercetare a unor categorii de infracțiuni.

În practică nu există anchetă în general. Întotdeauna se anchetează o infracțiune concretă. Particularitățile anchetei, care decurg din această împrejurare, constituie obiectul celei de-a treia părți a criminalisticii, denumită metodologia anchetării diferitelor genuri de infracțiuni. Investigarea specifică a diferitelor genuri de infracțiuni presupune urmarea unei anumite conduite de către organele judiciare, destinate descoperirii și administrării probelor necesare dovedirii existenței sau inexistenței elementelor constitutive ale infracțiunii. De exemplu, pe baza datelor tacticii și tehnicii criminalistice sunt elaborate cele mai bune metode pentru cercetarea infracțiunilor de omucidere, infracțiunilor care aduc atingere patrimoniului, infracțiunilor din domeniul afacerilor, accidentelor de muncă sau accidentelor de trafic rutier, infracțiunilor din domeniul traficului de stupefiante etc.

Aceasta impune utilizarea tuturor metodelor tehnice și a procedeelelor tactice aparținând primelor două domenii ale Criminalisticii, acestea interferându-se în momentul anchetei propriu-zise, ceea ce demonstrează că este imposibil de făcut o disociere

Între elementele structurale ale acestei științe, ale procesului, indiferent de faza sa, ori ale naturii faptei investigate. Metodologia anchetării diferitelor genuri de infracțiuni este legată de tehnica și tactica criminalistică și formează împreună cu acestea o știință unică. Fără folosirea activă a mijloacelor tehnice și a procedurilor tactice de anchetă, metodologia anchetării diferitelor genuri de infracțiuni nu poate să îndeplinească sarcina ce-i revine de a elabora cele mai perfecționate metode și procedee de descoperire a diferitelor genuri de infracțiuni.

În studierea metodicii de anchetare a diferitelor genuri de infracțiuni, trebuie avut în vedere faptul că fiecare cauză penală este individuală și că, în cadrul rezolvării sarcinilor anchetării unei infracțiuni concrete, organele judiciare abordează creator problema aplicării diferitelor procedee tehnice, tactice și metode de efectuare a activităților de anchetă. Totuși, generalizarea practicii cercetării unei anumite categorii de infracțiuni dă posibilitatea să se elaboreze anumite reguli, procedee și metode generale care ajută pe anchetator să cerceteze cu succes o infracțiune concretă din această categorie. Tocmai în aceasta constă importanța metodicii de anchetare a diferitelor genuri de infracțiuni: aceste reguli, procedee și metode generale îmbogățesc experiența organelor judiciare, făcând să crească măiestria profesională a acestora.

Secțiunea a 2-a. Principiile investigației criminalistice

Principiile fundamentale ale Criminalisticii, unele identice sau asemănătoare cu cele ale Dreptului procesual penal, au la bază aceeași concepție definitorie pentru modul de realizare a justiției în cauzele penale. După cum noțiunea de principiu fundamental al procesului penal poate fi reținută numai în sensul de regulă cu caracter general în temeiul căruia este reglementată întreaga desfășurare a procesului penal^[1], la fel noțiunea de principiu fundamental al Criminalisticii trebuie interpretată în accepțiunea de regulă aplicabilă tuturor domeniilor acesteia.

[1] GR. THEODORU, L. MOLDOVAN, *Drept procesual penal*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1979, p. 33.

§ 1. Principiul legalității

În cadrul sistemului principiilor fundamentale ale procesului penal român, un loc important este ocupat de principiul legalității (*nulla justitia sine lege*), expus de către legiuitor în dispozițiile art. 2 C. proc. pen.: „Procesul penal se desfășoară potrivit dispozițiilor prevăzute de lege”. De asemenea, regăsim acest principiu și între principiile de bază specifice dreptului penal substanțial (*nullum crimen sine lege, nulla poena sine lege*^[1]). Fiind doar o transpunere în plan particular a principiului general al legalității consacrat în art. 1 alin. (5) din Constituția României („În România, respectarea Constituției, a supremației sale și a legilor este obligatorie”) era absolut normal și, în același timp, necesar ca acest principiu să își găsească un corespondent între regulile de bază ale Criminalisticii.

Situarea principiului legalității pe primul loc al sistemului principiilor fundamentale ale Criminalisticii are menirea să evidențieze faptul că totalitatea activităților de investigare criminalistică trebuie să se desfășoare în concordanță perfectă cu prevederile legale. În condițiile unui stat de drept, în care drepturile și libertățile cetățenilor sunt esențiale pentru existența societății, orice încălcare a legii, orice abatere de la regulile de executare a uneia dintre activitățile sau actele de cercetare criminalistică, poate atrage după sine sancțiuni, fie cu caracter administrativ ori disciplinar, fie cu caracter procesual, acestea putând merge până la anularea actului ilegal^[2].

§ 2. Principiul aflării adevărului

Adevărul, în orice domeniu de activitate umană, nu se relevă spontan, nici chiar în momentul când o faptă este săvârșită; el trebuie totdeauna să fie descoperit și dovedit, sub toate aspectele sale; numai în felul acesta se poate considera că adevărul a fost aflat. Așadar, o cunoaștere incompletă, bazată pe constatări vagi și discutabile, pe simple presupuneri, pe probe îndoielnice, pe impresii sau convingeri subiective nu poate fi reținută ca un mod capabil de a duce la aflarea adevărului.

[1] C. BECCARIA, *Dei delitti e delle pene* – 1764.

[2] E. STANCU, *op. cit.*, 2010, p. 37.

Conform prevederilor art. 5 alin. (1) C. proc. pen., „organele judiciare au obligația de a asigura, pe bază de probe, aflarea adevărului cu privire la faptele și împrejurările cauzei, precum și cu privire la persoana suspectului sau inculpatului”. Aplicarea întocmai a acestui principiu este de natură să asigure realizarea scopului procesual penal, ca orice infractor să fie pedepsit, dar numai în măsura vinovăției sale, și ca nicio persoană nevinovată să nu fie trasă la răspundere penală. Așadar, organele judiciare sunt obligate să constate faptele și împrejurările cauzei în deplină concordanță cu realitatea obiectivă, să afle adevărul despre acestea.

Criminalistul este preocupat de felul în care s-a comis infracțiunea, deci de modul cum infractorul a operat, de mijloacele pe care el le-a întrebuințat, de instrumentele de care s-a servit. Toate aceste date îl conduc la descoperirea adevărului. Fiind o știință care înmănușează o multitudine de procedee, tehnici și metode, Criminalistica pune la dispoziția justiției mijloace de cunoaștere științifică a adevărului. De altfel, este unanim admis că adevărurile științifice sunt obținute, de regulă, prin folosirea unor metode complexe și tehnici care servesc la descoperirea, descrierea și explicarea proceselor și fenomenelor lumii materiale. Criminalistica apare ca o punte de legătură între realitatea faptelor infracționale, a căror descoperire și identificare trebuie făcută cu metode cât mai perfecționate, și procesul penal, care pe baza acestui material ce constituie „probele” va stabili adevărul în cauza respectivă^[1].

§ 3. Prezumția de nevinovăție

Prezumția de nevinovăție a fost definită ca reprezentând un principiu de drept [art. (4) C. proc. pen. și art. 23 alin. (11) din Constituție] și drept fundamental al omului de care trebuie să beneficieze o persoană suspectată sau acuzată de săvârșirea unei infracțiuni, în virtutea căruia acea persoană trebuie să fie considerată și tratată ca o persoană nevinovată, beneficiind de dreptul la tăcere, precum și de cel de a nu se autoincrimina. În același timp, persoana acuzată nu are obligații probatorii în procesul penal, pentru susținerea nevinovăției sale, și beneficiază,

[1] C. SUCIU, *op. cit.*, p. 19.